

70 | 64
aukción | tétel

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861-1927)

Somssich gróf portréja, 1910 körül | *Portrait of Count Somssich, around 1910*

Olaj, papírlemez | Oil on paperboard, 48 x 68,5 cm
Jelezve balra középen | Signed left in the middle: Rónai

Kezdő ár | Starting price: 100 000 000 Ft / 250 000 EUR
Becsérték: 160 000 000 – 220 000 000 Ft
Estimate: 400 000 – 550 000 EUR

Rónai

1. Rippl-Rónai József és Lazarine
a Róna-villa kertjében, 1912

KAPOSVÁR, ÉLET A RÓMA-VILLÁBAN

Az 1906-os esztendő nagy változást hozott Rippl-Rónai életében. Mind a Könyves Kálmán Szalonban februárban megrendezett kiállítása, ahol 318 művet, mind az azt követő márciusi aukció, ahol 381 művet állított ki, hatalmas sikerrel járt. A művek jelentős részét megvásárolták, és Rippl-Rónai életében először anyagi biztonságban érezhette magát. Hivatalosan is feleségül vette hú társát, Lazarine-t, ezt követően 1908-ban megvásárolta a kaposi dombon álló tágas, minden kényelmet kielégítő Róma-villát, melyet Gundy György operaénekes építtetett a 19. század közepén. A házhoz tíz hold föld is tartozott, így minden megtermett, amire az egyre népe-sebb Rippl-Rónai családnak szüksége volt. A Róma-villában az emeleten voltak a háló-szobák, a ház földszintje pedig a társasági élet

színhelye volt. A konyha kiszorult az épületből, közvetlenül a mögötte álló kőoszlopos tornácú ház egyik felében sütöttek, főztek, míg a másik felében a meghívott vendégek laktak. A szépen fásított parkot szobrokkal díszítették.

Az élet vidáman, kellemesen folyt a Fő utcai lakásból áthozott biedermeier és empire bútorokkal berendezett villában. A vincellér házból átalakított műteremben állt a család hatalmas zongorája, a festőállvány mellett vaskályha adta télen a meleget. Ha megfigyeljük a korszakban született műveket, különös tekintettel azok helyszínét, feltűnik, hogy Rippl-Rónai nem gyakran festett a műtermében; sokkal inkább a kertben, illetve a villában dolgozott. Amikor 1910-ben Anella, Lazarine árván maradt francia unokahú-

ga a burgundiai Issy l'Éveque-ből a Róma-villába költözött, már a házban élt a Piacsek rokonságból származó Pubinak becézett Martyn Ferenc, és később az Öcsinek hívott Martyn Róbert is. A ház gyakori vendége volt a festő két testvére, Ödön és Lajos, akik családjakkal, barátaikkal együtt érkeztek. A villába költözés idején Rippl-Rónai legkedvesebb modelljei, Piacsek bácsi és szülei, akikhez kivételesen mély szeretet és tisztelet fűzte, már nem éltek.

Anella a visszaemlékezéseiben a Róma-villát tréfásan kis állatkertnek nevezte; a házhoz tartozó birtokon számos macska, tehén, baromfi, szamár, pulyka és kutya élt. Ez utóbbiak közül Olgát, a híresen kényeskedő, ostoba és gazdáit hűtle-nül elhagyó fehér agyarú Rippl-Rónai többször is megfestette.

2. A Róma-villa napjainkban

3. Galimberti Sándor: Róma-villa télen, 1908
Rippl-Rónai Múzeum, Kaposvár4. Rippl-Rónai József: Villa előtt, 1910 körül
Magyar Nemzeti Galéria5. Rippl-Rónai József: Társaság a Róma villa kertjében, 1910 körül
magántulajdon

6.

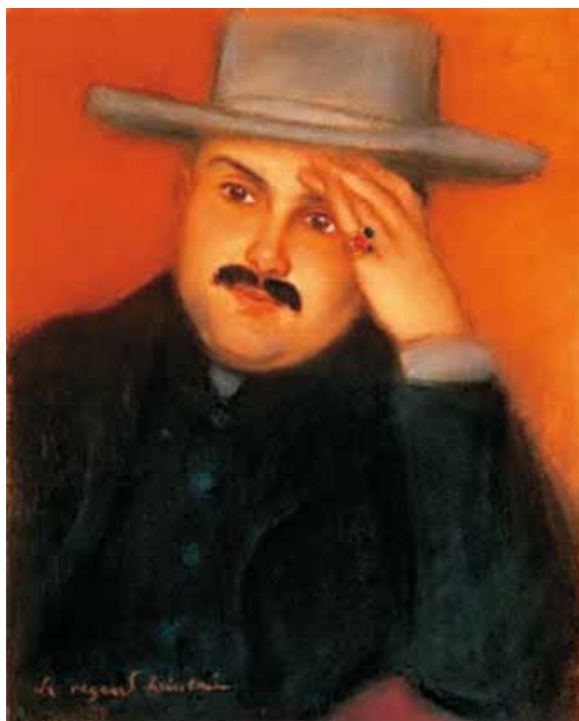
9.

10.

7.

8.

11.

A kaposvári, és a környéken lakó barátok, a Goszthonyi, a Somssich, a Thomán család tagjai sűrűn vendégeskedtek a festő otthonában. Hosszú hónapokig volt a villa vendége egy különös énekesnő, egyben modell is, a Párizsból érkező Fenella. Rippel-Rónai élénk társadalmi életet élt, aktív részese volt a város kulturális életének; a kaposvári Nyugat-esteken ő köszöntötte az írókat, költőket. A Budapestről Kaposvárra látogató művészeket rendre vendégül látta otthonában. „A kaposvári villának szerintem egy feltűnő tulajdonsága volt: a vendégjárás gyakran bátran eltűnt zottinak volt mondható” – emlékezett vissza kaposvári életükre Anella.¹

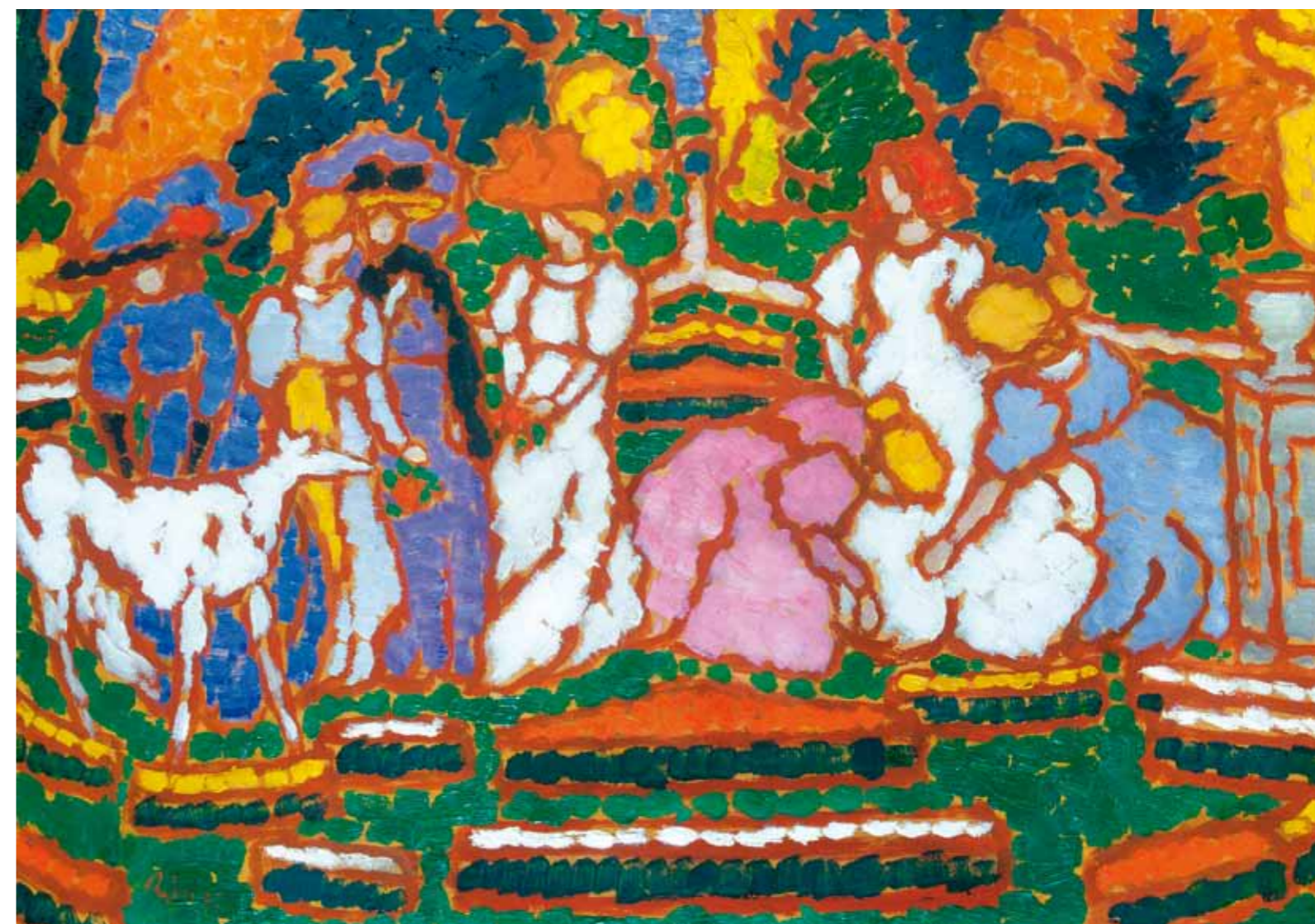
Többek között Ady Endre, Móricz Zsigmond, Szabó Lőrinc, Petrovics Elek, Galimberti Sándor, Medgyessy Ferenc, Kozma Lajos, Bernáth Aurél, Kunffy Lajos, Márkus Emília színművész, Balogh Rudolf fotográfus, illetve Vitéz Miklós színműíró voltak hosszabb-rövidebb ideig a Róma-villa vendégei. Utóbbi síófoki házában gyakran nyaralt a későbbiekben Rippel-Rónai. A művészársaság különleges atmoszférával töltötte meg a házat, gyakran mulattak; Rippel-Rónai szerette a zenét, a cigány és komoly zenét is, időnként maga Rippel-Rónai is a zongorához ült, és Anellával együtt énekelt. Bárdibükkön Goszthonyi földbirtokoséknál, Thomán István zongoraművésznél gyakran voltak kamara-, és

zongoraestek, ahova a fővárosból érkeztek a legnevesebb zenészek. Thomán István zongoraművész és zongorapedagógus volt, aki nemcsak a hozzá látogató Keéri-Szántó Imre zongoraművésznek volt a tanára, hanem Bartók Bélának és Dohnányi Ernőnek is. Goszthonyi Mihály ismert fővárosi ügyvéd is volt, akinek lánya, Goszthonyi Mária festő- és kerámikus művész volt; a Harris-közben működő, Kernstok Károly, Rippel-Rónai József, valamint Vedres Márk által vezetett Képzőművészeti Szabadiskolában képezte magát.

Ez volt az az inspiráló környezet, amelyben Somssich Géza portréja megszületett.

A SOMSSICH CSALÁD TAGJAIT, SOMSSICH GÉZÁT ÉS CSALÁDJÁT, KÖRNYEZETÉT ÁBRÁZOLÓ MŰVEK, ILLETVE A CSALÁD ÁLTAL VÁSÁROLT EGYÉB RIPPL-RÓNAI ALKOTÁSOK:

- ← 6. Somssich Andor arcképe, Magyar Nemzeti Galéria
- 7. Somssich grófné portréja
- 8. Somssich Andor portréja, magántulajdon
- 9. A két Somssich gyerek, Rippl-Rónai Múzeum, Kaposvár
- 10. A Somssich lány labdaütővel, Rippl-Rónai Múzeum, Kaposvár
- 11. Terasz a Kopaszhegyen, magántulajdon
- ↓ 12. Jelenet gróf Somssichék kertjében, 1912, Musée d'Orsay

13. A Votapuztai Kastély egykor

14. A Votapuztai Kastély napjainkban

A SOMSSICH CSALÁD

Az eredetileg Horvátországból, Várasd és Turoplje környékéről származó, szerteágazó főnemesi és köznemesi ágból álló Somssich család a Dél-Dunántúlon, de főleg Somogy megyében meghatározó szerepet játszott mind a politikai, mind a gazdasági életben a 18-19. században. A család tagjai közül többen töltöttek be fontos szerepet az országos közigazgatásban; volt közöttük alnádor, birodalmi parlamenti elnök, személynök, kamarás, mezőgazdasági szakértő, valamint pénzügyi szakember is. A Somssich család folyamatos birtokgyarapítása következtében Somogy vármegyét politikai körökben a „Somssichok megyéjének” nevezték. Gróf Somssich Géza (1866-1929) a család főnemesi ágából származott. Apja, gróf Somssich Adolf volt Rippl-Rónai egyik legelső

vásárlója, ő vette meg az 1886-ban festett *Lányka labdaütővel* című monumentális, vászonra festett pasztell képet, mely lányát, Géza húgát, Somssich Esztert ábrázolja, és amely Rippl-Rónai legkorábbi korszakának fő műve. Maga Somssich Géza rendszeresen, de a kiterjedt család többi tagja is vásárolt Rippl-Rónaitól képeket. (ld. keretes összefoglaló) Rippl-Rónai és Somssich Géza barátsága még közös, kaposvári gimnáziumi éveikben kezdődött. A gróf 1902-ben, éppen abban az évben hagyta el katonai pályáját, és telepedett le a zselici dombvidéken lévő, Kaposvárhoz közel eső votapuztai birtokára, amikor Rippl-Rónai is hazaköltözött „Kaposba” több mint másfél évtizedes franciaországi tartózkodása után.

Anella a visszaemlékezéseiben említi, hogy a festő és a gróf gyakran vendégeskedett egymásnál.

„[...] néhány évig igaz barátságot tartott fenn Somssich Géza gróffal, aki nagyra becsülte, és élvezte Józsi bácsi művészetét, és állandóan serkentette őt a munkára. Sokszor volt egész napos vendég a Róma-hegyen, amikor is Lazarine néni szakácművészete sok dicsőre méltót produkált. Józsi bácsi még gyakrabban volt a vendége Kopszhegyen – barátja mindig kocsi küldött érte – és itt, valamint a gróf nővérek Körtyélyesi kastélyában sok szép képet festett. Ebből az időből való a »Vadászszoza« című festmény is.”²

Rippl-Rónai 1905 őszén öccsének, Ödönnek írt levelében említi barátját.

15. Keéri-Szántó Imre és Kerpely Jenő portréja

32. LAZARINE. Tusrajz. Báró Hatvány Ferenc ur tul.
33. UTCAI ALAKOK. 1914. Színezett tusrajz. Dr. Neményi Bertalan ur tul.
34. PIPÁZÓ ÖREG. Tusrajz. Baumöhl Leó ur (Kaposvár) tul.
35. KEÉRI-SZÁNTÓ IMRE ÉS KERPELY JENŐ ARCKÉPE. 1910. Szénrajz. Keéri-Szántó Imre tul.
36. HÁBORÚS HIREK ESTE A LÁMPÁNÁL. 1914. Színes tusrajz. Dobossy Elek ur tul.
37. FRANCIA ALAKOK. 1914. Színes tusrajz. Rónai Gusztáv ur (Kaposvár) tul.
38. LAZARINE. Tusrajz. Baumöhl Leó ur (Kaposvár) tul.
39. ÖNARCKÉP. 1899. Tusrajz. Magántulajdon.

„Kedves Ödön öcsém! Igen sajnáltam, hogy ittléted alkalmával Veled nem találkozhattam. Somssich Géza grófnál voltam egész héten át. Kellemes társaság, ő, minden érdeklő és értelmesen szól is hozzá. Egy párszor vadásztunk (mellékesen jelentem, hogy egy sánta őzet lőttem) igen sok nagy sétát csináltunk 4-5 óra hosszat árkon-bokron, hegyen völgyön, a legrettenetesebb eső, csúszós időben. Festettem is.³ Őt. Nagyon szereti. Fehér szobában ül. Olyanformán él, mint én Kaposban. A Kopszhegyi lakása egy kasznár ház, három szobája van. Fehér falak igen közönséges egyszerű bútort, amit átvett a volt kasznártól. De jól illik hozzá, mint volt huszárkapitányhoz.”⁴

Rippl-Rónai számos festményén örökítette meg a Somssich család tagjait, főleg Somssich Gézát és a votapuztai házat és kertet, később a kastélyt, valamint környékét. Az elkészült műveket rendre kiállította a Művészház 1911-es, majd 1913-as kiállításán, illetve az 1913-ban, a kaposvári Turulban megrendezett tárlaton. (ld. külön keretes írás)

A jó humoráról és találó címadásairól méltán híres Rippl-Rónai Votapuzstát Kopszhegyre keresztelte, arra célozva, hogy nyaranta a gróf mindig kopszra borotválta a fejét. Ez az elnevezés a környéken annyira elterjedt, hogy

Somssich Géza később a völgyben újonnan épített kastélyának is ez lett a neve.⁵ A kastély ebédlőjét és üveglakait is Rippl-Rónai tervezte. Az 1910–1911 között épült kastély jelenleg idősök otthona.

A két ember barátsága a gróf házasságkötése után törést szenvedett.

„Ezután Józsi bácsi már csak néhányszor látogatott el Kopszhegyre. Ebből az időből való az a portré is, amelyet a grófnőről festett és amelyet modellje annyira nem szeretett. Somssich Géza azonban nem jött el többé, és lassan a barátság feledésbe merült.”⁶

CSAK KIÁLLÍTÁSI KATALÓGUSOKBÓL ISMERT MŰVEK:

Fiatal ember képe, Rippl-Rónai József Impressziói, Royal, kat.: 112, és Rippl-Rónai József Retrospektív kiállítása, Művészház, 1911, kat.: VI.15

Vérbükk, Rippl-Rónai József Kaposvári Gyűjteményes kiállítása, 1905. dec. 17. – 1906. jan. 2., kat.: 93, Somssich András tulajdona

Balzac fiatal korában, Rippl-Rónai József Kaposvári Gyűjteményes kiállítása, 1905. dec. 17. – 1906. jan. 2., kat.: 80, Somssich András tulajdona

Gerendás szoba, Rippl-Rónai József Kaposvári Gyűjteményes kiállítása, 1905. dec. 17. – 1906. jan. 2., kat.: 77, Somssich Géza tulajdona

Kopszhegyi nyárfák, olaj, Rippl-Rónai József Retrospektív Kiállítása, Művészház, 1911, VI. terem, kat.: 53, Somssich Géza tulajdona

Gróf Somssich Géza lóháton, olaj, Rippl-Rónai József Retrospektív Kiállítása, Művészház, 1911, VI. terem, kat.: 59

Somssich Jenő gróf arcképe, Rippl-Rónai József Karácsonyi Kiállítása a Turulban, 1913. december, kat.: 21

Vöröstrikos kisleány, Rippl-Rónai József Karácsonyi Kiállítása a Turulban, 1913. december, Kaposvár, kat.: 23

Vóta-pusztá, Rippl-Rónai József Karácsonyi Kiállítása a Turulban, 1913. december, Kaposvár, kat.: 22

Gr. Somssich Géza kopszhegyi kastélyának az ebédlője, Kalauz a Művészház Palotafelavató Kiállítására, 1913, kat.: 153

Somssich Géza szobája, Ernst Múzeum Kiállításai, XXV. 1917. Rippl-Rónai József újabb rajzai és festményei, kat.:103

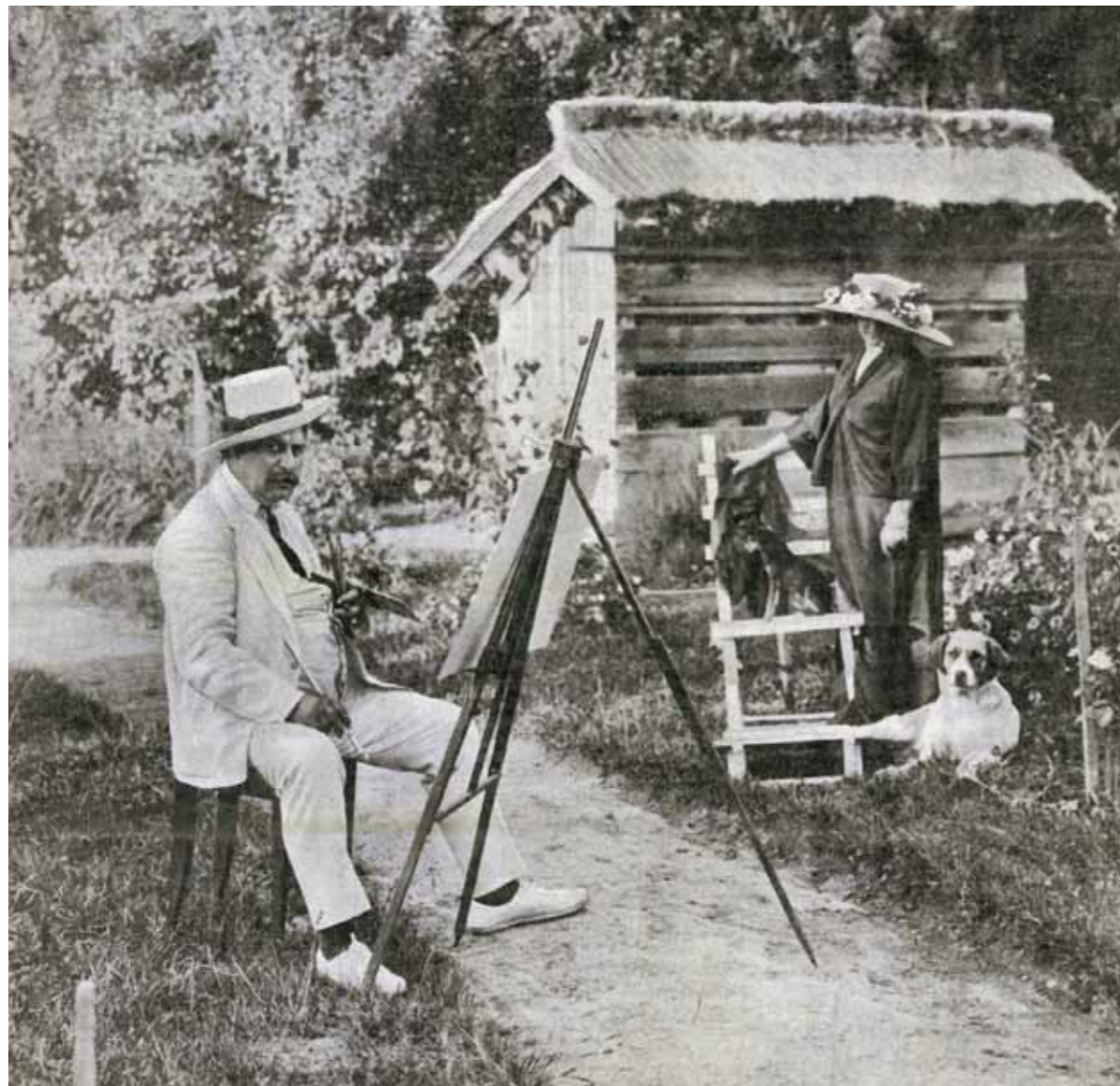
Két üveglak Somssichék kopszhegyi kastélyához, és egy tájkép, Művészház, 1913, IV. Zsűrimentes kiállítása

Somssich grófnő arcképe. (Tanulmány) Az Ernst Múzeum kiállításai 1915, XVII. Rippl-Rónai József háborús festményeinek és rajzainak kiállítása, kat.: 121

Rippl-Rónai 1905-ben Ödönhöz írt levelében említi egy Somssich Gézáról festett portrét, illetve Anella egy Vadászlakot ábrázoló képről tesz említést. Ezekhez a művekhez kiállítási adatot nem találtam.

16. Társaság a ház előtt, 1912, Középen profilban Rippl-Rónai áll
Fotó: Balogh Rudolf, közli: Vasárnapi Újság, 1912. 39. 783.

17. A Vasárnapi Újság 1912. 39. számának címlapja
Balogh Rudolf: Rippl-Rónai József kaposvári kertjében című felvételével

18. Rippl-Rónai József vendégségben Somssich Géza otthonában

A PORTRÉ

A most árverésre kerülő kép azonban még Rippl-Rónai és Somssich Géza barátságának teljében készült, feltehetően a festő e „barátság-képpel” köszönte meg a grófnak vótapuszta tartózkodását. A festő a Róma-villába költözését követően részben mozgalmak, eseményekkel teli életének köszönhetően ismét új festői nyelven szólalt meg. Képünk keletkezésének idején Rippl-Rónai ismét Párizsba látogatott, ahol megnézte az összes jelentős kiállítást, többek között a nagy Matisse kiállítást is, amely vélhetően nagy hatással volt rá. A Fő utcai ház utolsó éveiben kibontakozó „pötytyős” stílus a Róma-villában teljes pompájában ragyogott fel. Elég egy pillantást vetni a képre, és azonnal szembetűnik a kukoricás korszak minden lényeges ismérve: barna kontúrok közé zárt, szö-

vetszerűen egymásba fonódó markáns festékpásmák, valamint a síkba terített kompozíció. De milyen hallatlanul merész ez a kompozíció! Milyen izgalmas az egyes színmezőkön belül az olajfesték pötytyeinek tánca! Rippl-Rónai bátran félbevágta a barna kalapot, és a kerítés háromszögébe zárta a gróf profilját. Vörös és kék csíkok ragyognak ki a fehér és okker felületből, és a kerítésre dobott szignó teszi teljessé a művet. Rippl-Rónai zseniálisan rögzítette az ellesett pillanatot, tömören, túpontosan ragadta meg Somssich Géza egyéniségét; a nagyvilági, bohém, vagányul öltözködő gróf személyiségét. A festmény helyszíne is pontosan beazonosítható, amely nem más, mint Somssich Géza vótapuszta házána a tornáca. 1937 novemberében az Ernst Múzeumban Rippl-Rónai emlékkiállítás rendeztek a művész

halálának 10. évfordulójára. Az első teremben a 35. katalógustétel alatt egy szénrajz szerepel, mely Keéri-Szántó Imre zongora-, és Kerpely Jenő gordonka művészt ábrázolja. A nagy méretű szénrajz közepén alul a következő autográf felirat található: Kopaszhegy, 1910. VII. 25. A két muzikus hátterében ugyanaz a verandaszélek látható, mint a Somssich Gézát ábrázoló képen, azaz mind a két mű a kopaszhegyi kasznár házában készült.⁷ Talán éppen egy zenés estét követően.

„Apám szeretett furulyázni este a tornácon – s Rippl-Rónai kedvvel hallgatta. A furulyát lehet, hogy épp Kapoli mester, vagy fia készítette; mindkettő számadó juhász volt Kopaszhegyen” – emlékszik vissza Somssich Géza fia, Somssich Béla a kopaszhegyi estekre.⁸

VIRÁG JUDIT

- 1 Rippl-Rónai emlékkönyv, Paris Anella visszaemlékezései Rippl-Rónai Józsefről, Kaposvár, 2008, 28–29. oldal
- 2 Rippl-Rónai emlékkönyv, Paris Anella visszaemlékezései Rippl-Rónai Józsefről, Kaposvár, 2008, 38. oldal
- 3 Az Anella által említett *Vadászszoba* című kép, valamint az 1905-ös levélben említett, fehér szobában ülő Somssich Gézát ábrázoló portré holléte ismeretlen, sem fotót, sem kiállítási adatokat nem találtam rólok. Ez utóbbi nem azonos jelen képünkkel.
- 4 Rippl-Rónai levele Ödönhöz, Kaposvár, 1905. nov. 30.
- 5 ld. bővebben: Horváth János: Somssich gróf portréja, Rippl-Rónai József gyűjteményes kiállítása, Magyar Nemzeti Galéria, 1998
- 6 Rippl-Rónai emlékkönyv, Paris Anella visszaemlékezései Rippl-Rónai Józsefről, Kaposvár, 2008, 38. oldal
- 7 Bővebben ld.: Martos Gábor: Egy talált kép megtisztítása, Rippl-Rónai József: Keéri-Szántó Imre és Kerpely Jenő arcképe, Artmagazin, 2013.11.04. 17. lapszám, 71–73. oldal
- 8 Kaposvár, Rippl-Rónai Múzeum, adattár, 96/1. idézi: Horváth János: Somssich gróf portréja, Rippl-Rónai József gyűjteményes kiállítása, Magyar Nemzeti Galéria, 1998